

Rektors beslutning og skjønn i sak om påstått plagiat
5. september 2010

Dette notatet oppsummerer BIs behandling av varsel om mulig plagiat i en powerpointpresentasjon og en doktoravhandling, og begrunner rektors skjønn og beslutning i saken.

Det vises til henvendelse fra to av BIs ansatte til tidligere viserektor Tor Larsen av 21. mars, til deres møte med tidligere prorektor Guri Hjeltnes 24. mars, og til deres e-post med vedlegg til samme av 25. mars, der det varsles om mulig plagiering

- Powerpoint-presentasjon til forelesning (heretter omtalt som Powerpoint – presentasjonen).
- Syv tilfeller av mulig plagiat i doktoravhandlingen (heretter omtalt som doktoravhandlingen).

I en e-post datert 25. mars skriver varslerne:

”Etter vår vurdering utgjør denne listen av eksempler en tilstrekkelig konkretisering av forholdet, i overensstemmelse med Retningslinjer for intern varsling ved BI, §3.2. Vår vurdering er at disse eksemplene vil være tilstrekkelige til å begrunne at vi rapporterer i *god tro* (orig. utheving), i overensstemmelse med samme retningslinjers §3.5. Etter vårt skjønn er vår rolle begrenset til *varsling av mulig plagiering* (orig. utheving) i den angjeldende doktorgradsavhandling. En nærmere vurdering av spørsmålet om plagiering fordrer etter vårt skjønn at det settes i gang en særskilt gransking”

19. april ble varselet om mulig plagiat utdypet med ytterligere 51 eksempler fra doktoravhandling, adressert til ”Etikkutvalget på BI”. Jeg er også blitt gjort kjent med varslernes notat til Forskningsetisk utvalg ved BI, ”Oppfølging av møte med etikkutvalget ved Handelshøyskolen BI”, datert 14. juni 2010.

Varselet har blitt og blir behandlet konfidensielt med mindre dette er til hinder for en forsvarlig saksbehandling (jfr. BIs retningslinjer for intern varsling, §2, avsnitt 5), og rettssikkerhetsinteresser for den anklagede .

Saksbehandling

Med referanse til Arbeidsmiljølovens bestemmelser om arbeidstakers rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten, og Retningslinjer for intern varsling ved BI av 1. mai 2007, ble det bestemt å behandle påstandene om plagiat som et varsel om påstått vitenskapelig uredelighet, nærmere bestemt mulig plagiering.

I sin behandling av varselet har BIs ledelse funnet det hensiktsmessig å la rektor være saksbehandlerinstans.

Gitt varselets alvorlige og kompliserte tema, har rektor ønsket å iverksette en særskilt gransking av påstandene om plagiat. Det var naturlig å la BIs forskningsetiske utvalg, heretter kalt Utvalget, stå for denne granskningen. Dette utvalget består av to interne og en ekstern representant.

Påstandene om plagiat, med tilhørende dokumenter, ble oversendt Utvalget 9. april 2010. Det var naturlig å be Utvalget om også å vurdere påstanden om plagiat både i Powerpoint-presentasjonen og doktoravhandlingen.

De ytterligere 51 eksemplene på mulig plagiat av 19. april ble oversendt utvalget direkte fra varslerne. Det samme gjaldt varslernes notat av 14. juni om oppfølging av møte med Forskningsetisk utvalg.

I perioden varselet har vært til behandling har Rektor lagt til grunn at [redacted] har full tillit [redacted], ved BI. Alle ansatte ved BI har blitt forventet å opptre i henhold til dette. Dette følger av den generelle uskyldspresumsjon som bør legges til grunn ved granskninger av denne karakter. Det er også i samsvar med BIs reglement for behandling av enkeltsaker knyttet til vitenskapelig uredelighet ved BI, der det heter i §1.b:

”En person som anklages for vitenskapelig uredelighet anses uskyldig inntil eventuell bevisovervekt tilsier en motsatt konklusjon (krav om klar sannsynlighetsovervekt)”.

Rapport fra Forskningsetisk utvalg

Utvalgets rapport ble mottatt av rektor 23. august 2010. Samme dag ble [redacted] overlevert rapporten for å kunne utøve sin rett til kontradiksjon. Rektor mottok kommentar [redacted] den 3. september 2010.

Utvalget, som består av tre personer, er delt i sin konklusjon

- Et flertall, bestående av professorene Tore Bråthen og Ingunn Myrtveit, Handelshøyskolen BI
- Et mindretall, bestående av professor Ragnvald Kalleberg, Universitetet i Oslo.

Både utvalgets flertall og mindretall har valgt å konsentrere sine undersøkelser omkring Powerpoint-presentasjonen og de opprinnelig sju påståtte tilfellene av plagiat. Utvalget er samstemte i at disse tilfellene belyser de ulike spørsmålene om mulig plagiering på en tilfredsstillende måte. Mindretallet har allikevel inkludert en diskusjon av fire av de 51 tilfellene, og anbefaler i sin konklusjon rektor å sende saken til ”Nasjonalt utvalg for gransking av uredelighet i forskning”.

Rektor vurderer i likhet med Utvalget at de 51 eksemplene på påstått plagiat av 19. april ikke tilfører noe prinsipielt nytt når det gjelder muligheten for å ta stilling til påstandene i varselet. De er derfor ikke vurdert i fortsettelsen.

Flertallets syn

Utvalgets flertall konkluderer med at det ikke foreligger plagiat, verken når det gjelder powerpoint-presentasjonen eller utdragene fra doktoravhandlingen.

Flertallets konklusjon er basert på en gjennomgang og diskusjon av nasjonale og internasjonale lover, retningslinjer og utredninger om forskningsetikk, med vekt på spørsmål knyttet til opphavsrett, plagiat og henvisningsskikk. Stor vekt legges på Forskningsetikkloven, og på Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi, kodifisert av Den nasjonale forskningsetiske komité i Norge (forkortet NESH).

Med utgangspunkt i ovennevnte legger Flertallet til grunn at to vilkår begge må være oppfylt for at det skal foreligge plagiat.

- Forfatteren må ha stjålet stoff fra andre forfatteres eller forskeres arbeider
- Forfatteren må ha utgitt det stjalne stoffet som sitt eget.

Det følger av dette i henhold til Flertallet at avskrift i seg selv ikke er tilstrekkelig for at det skal foreligge plagiat – avskriften må i tillegg være fra andre forskeres (eller forfatteres) selvstendige arbeid. Utstrakt tekstlikhet er i seg selv ikke tilstrekkelig. Det manes på denne bakgrunn til forsiktighet med en ukritisk bruk av internettbaserte program for identifisering av tekstlikhet som grunnlag for å påstå forekomst av plagiat.

For å ta stilling til om forfattere utgir det stjalne stoffet som sitt eget, bygger Flertallet på et skille mellom god og akseptabel henvisningsskikk. Det legges stor vekt på om den anklagede kildebruken ble ansett som akseptabel og vanlig innfor det aktuelle fagområdet på det tidspunkt arbeidet ble innlevert og presentert. Akseptabel henvisningsskikk er ikke nødvendigvis det samme som god henvisningsskikk, slik krav til dette er spesifisert i en anbefaling om "god henvisningsskikk" fra Den nasjonale forskningsetiske komité i 2005 (NESH 2005). Det avgjørende for om det forekommer plagiat er i henhold til Flertallet ikke om henvisningsskikken er god i denne forstand, men om den er akseptabel ut fra hva som var akseptabelt innenfor fagområdet på det relevante tidspunkt. At henvisningsskikken er blitt ansett som akseptabel, utelukker ikke at den kan ha blitt gjenstand for kritikk, for eksempel på en disputas.

Med utgangspunkt i blant annet Departementets forarbeider til Forskningsetikkloven av 2005, legger Flertallet til grunn at vitenskapelig uredelighet, deriblant plagiering, må være et resultat av en forsettlig eller grovt uaktsom handling. Dersom det er tvil om handlingen ligger innenfor kravet til forsett eller grov uaktsomhet, mener Departementet at man bør være svært restriktiv med å slå fast plagiat.

Med utgangspunkt i særlig disse premissene, og en detaljert gjennomgang av hver enkelt av varselets påstander om plagiat, konkluderer flertallet på følgende måte:

- ”(1) Det foreligger ikke plagiat i powerpoint-presentasjonen
- (2) Det foreligger ikke plagiat i noen av de syv framlagte tilfellene fra doktoravhandlingen

Mindretallets syn

Mindretallet konkluderer med at det foreligger flere tilfeller av plagiat i det materialet som varselet bygger på. Mindretallets innstilling er utformet etter at Flertallets utredning forelå i et nesten ferdig utkast, og er langt på vei skrevet som en polemikk mot denne.

Mindretallets konklusjon tar utgangspunkt i at det foreligger flere eksempler i det innleverte materialet som er mer eller mindre avskrift av andres arbeider. Det aksepteres ikke at det som gjengis må være originalt stoff med verkshøyde for at det skal regnes som plagiat. Mindretallet legger kravene til god henvisningsskikk til grunn, blant annet slik disse er presisert i NESH 2005. Dette betyr at gjengivelse av andres tekst ikke bare krever en generell litteraturreferanse, men også referanser til sidetall og avsnittsinnrykk ved lengre sitater, for å unngå å være plagiat.

Mindretallet opererer ikke med et skille mellom god og akseptabel henvisningsskikk. Avvik fra god skikk, slik denne blant annet er definert av Den nasjonale forskningsetiske komité i Norge (NESH 2005), betraktes som dårlig, og dermed som plagiat. Mindretallet avviser at den henvisningsskikk

som praktiseres i _____ avhandling, der det refereres til forfatter og årstall, men ikke til sidetall, er allment akseptert i faglitteraturen på det aktuelle området.

Mindretallet berører også spørsmålet om forsett, og hevder at det er mulig å argumentere for et synspunkt om at den innklagede er i god tro, og handler i tråd med den opplæring hun har fått og den praksis hun observerer i sitt fagmiljø.

Et hovedpunkt hos mindretallet er at saken handler om mer enn henvisningsskikk i bare én enkelt avhandling, og gjenspeiler betydelig uklarheter og uenighet i det lokale fagmiljøet om hva som er god skikk når det gjelder kildehenvisning og sitering, og om hva som skal til for å hevde at det foreligger plagiat.

På denne bakgrunn konkluderer Mindretallet som følger:

”Man kan konstatere dårlig henvisningsskikk når det gjelder noen _____ lides, og det er mulig å argumentere for plagiat,....

På basis av en vanlig og rimelig forståelse av plagiat bør det konkluderes med at det foreligger flere eksempler på plagiat i _____ avhandling.

_____ henvisningsskikk må forstås i det miljøet _____ er opplært i og befinner seg i. ...Vi har altså å gjøre med en mer omfattende og vanskelig problematikk enn henvisningsskikk i bare en enkelt avhandling.

Rektors vurdering

Rektor vil i sin stillingtagen til varselet i hovedsak basere seg på de to rapportene fra Utvalget. Utgangspunktet vil videre være at det må etableres *bevisovervekt*, med krav om *klar sannsynlighetsovervekt*, for å kunne slå fast at plagiat har funnet sted. Et slikt beviskrav er i henhold til BIs reglement for ”Behandling av enkeltsaker knyttet til vitenskapelig uredelighet ved BI” (§1.b.), og følger av den uskyldspresumpsjon som bør legges til grunn ved slike granskninger av hensyn til den anklagedes rettssikkerhet.

Spørsmålet om plagiering har funnet sted vil bli vurdert ut fra tre kriterier:

- Tekstlikhet
- Henvisningsskikk
- Forsett og grov uaktsomhet

De tre kriteriene er forbundet med hverandre. Tekstlikhet vil ikke være plagiat dersom det er gitt akseptabel henvisning. Selv uten akseptabel henvisning er det imidlertid ikke plagiat, dersom det ikke kan påvises forsett eller grov uaktsomhet.

Tekstsammenfall

Både Flertallet og Mindretallet påpeker at det er innslag av tekstlikhet med andres arbeider både i powerpointpresentasjonen og de syv undersøkte avsnittene i doktoravhandlingen.

Flertallet går systematisk gjennom hvert av disse arbeidene med henblikk på om teksten gjenspeiler alminnelig kjent informasjon. Flertallets argumentasjon føres med utgangspunkt i blant annet NESH 2005, som legger til grunn at for å være plagiat, så må tekstlikheten være med andre forfatters eller forskeres *arbeider*, tolket av flertallet som *selvstendige forskningsarbeider* (rektors uth.). Med en slik tolkning trenger selv ikke tekstlikhet uten henvisning nødvendigvis å bety plagiering, dersom det som bringes videre er allment kjent stoff. Flertallet konkluderer sin gjennomgang med at den sammenfallende teksten både i powerpointpresentasjonen og doktoravhandlingen i stor grad må

betraktes som alminnelig kjent. I noen tilfeller faller materialet sammen med tekster den anklagede selv har vært en vesentlig bidragsyter til.

Mindretallet er som nevnt kritisk til å legge vekt på verkshøyde som en betingelse for plagiering i sin diskusjon av powerpoint – presentasjonen og hver av de syv relevante sitatene fra doktoravhandlingen. Mindretallet bestrider at tekstlighet med allment kjent kunnskap ikke er plagiat, og argumenterer med at det normalt ligger en selvstendig, kreativ innsats også i syntetisering og formulering av allment kjent fagstoff. Mindretallet bestrider Flertallets tolkning av plagiatbegrepet i NESH 2005, og frykter at flertallets syns har som konsekvens at det blir opp til hver enkelt forsker i isolasjon å avgjøre hvor originale andres bidrag er, med det resultat at normer for god henvisningsskikk vil svekkes. Dette kan gjøre forskere mer tilbakeholdne med å dele sine arbeider med andre, og derved underminere forskning som et kollektivt prosjekt.

Utvalgets granskning har avslørt en betydelig uenighet innen Utvalget om hvor omfattende og hva slags tekstsammenfall som bør regnes som plagiat. Uenigheten gjelder blant annet om hvordan definisjonen av plagiat i NESH 2005, punkt 28, skal tolkes. Når det heter at plagiering er å stjele stoff fra andre forskeres arbeider – gjelder det alle slags arbeider og all slags tekst, eller går det en grense i forhold til allment kjent stoff? Hvor går i så fall den grensen?

Dersom alt tekstsammenfall skal refereres, og all mangel på referanser skal regnes som tyveri, vil det føre til et nærmest absurd antall referanser til rene selvfølgeligheter. Det vil ofte også være svært vanskelig å avgjøre hvem som er originalkilden til utsagnet. Internettbaserte program for identifikasjon av tekstlighet, uten en skjønnsmessig vurdering av originalitet, kan lett lede til en rekke ubegrunnede påstander om plagiat, og i verste fall bli et redskap i forfølgelse og trakassering av kollegaer. På den annen side kan selvstendig systematisering, formulering og kategorisering av andres arbeider i for eksempel reviewartikler, inneholde et betydelig innslag av egen innsats, selv om innsiktene som bringes videre i seg selv ikke er forskerens egne. I slike tilfeller vil tekstlighet uten referanser med større rett kunne indikere plagiat. Det er imidlertid ofte vanskelig å sette opp tydelige kriterier for når forskeren tilfører allment kjent stoff merverdi gjennom sin måte å framstille og formidle stoffet på.

Etter rektors mening gjenspeiler uenigheten i Utvalget at definisjonen av plagiat i NESH åpner for et betydelig innslag av skjønn når det gjelder hva slags tekstlighet som krever kildehenvisning. Det er vanskelig å sette opp entydige og presise kriterier for når henvisning er påkrevet. Både juridiske, forskningsetiske og kunnskapssosiologiske vurderinger er relevante for skjønnutøvelsen.

Flertallets innstilling er den som mest systematisk går gjennom innslaget av allment kjent stoff i avsnittene med tekstlighet i powerpoint – presentasjonen og avhandlingen. Som nevnt over påvises et betydelig innslag av allmenne betraktninger i samtlige relevante avsnitt. Dette, sammen med det store tolkningsrommet som NESH 2005 etterlater seg, skaper betydelig tvil om det er riktig å karakterisere tekstsammenfallet som plagiat i seg selv, til tross for betydelig tekstlighet. Uansett kan en endelig vurdering av om plagiat forekommer ikke foretas før henvisningsskikk og forsett også er vurdert.

Henvisningsskikk

Forskning er en kumulativ prosess der man bygger på hverandres arbeider. Dette er en nødvendig del av kunnskapsutviklingen. Bruk av andres arbeider er dermed i seg selv ikke plagiat, men en forutsetning for progresjon. Forskning som ikke benytter seg av overlevert og relevant litteratur på fagfeltet, vil normalt utsettes for kritikk, og ha vanskelig for å bli publisert. Et avgjørende spørsmål når plagiat skal vurderes er derfor ikke om andres arbeider inkluderes, men om og hvordan arbeidene henvises til.

I avhandlingen brukes konsekvent en henvisningsteknikk hvor det henvises til forfatter og årstall, men ikke til sidetall i det angitte verk. Det brukes normalt heller ikke anførselstegn eller avsnittsinnrykk ved tekstlikhet som er sitater.

Mindretallet hevder at avhandlingens praksis bryter med god henvisningsskikk, og derved er uakseptabel. Argumentasjonen bygger blant annet på NESH 2005, punkt 28, der det heter at "Det å henviser til et annet arbeid tidlig i ens egen tekst, og deretter gjøre omfattende bruk av det uten videre henvisninger, er også plagiat". Tekstsammenfall burde derfor i følge mindretallet vært framstilt som sitat, og merket med anførselstegn, sidehenvisninger, og innrykket avsnitt ved lengre utdrag. Der det handler om lengre eller flere avsnitt, bør kildehenvisningen gjentas flere ganger. Mindretallet avviser at en henvisningsskikk som ikke er god i denne forstand, allikevel kan være akseptabel. En slik aksept frykter mindretallet vil føre til at man bidrar til å utbre slett praksis som god skikk.

Flertallet hevder på sin side at selv om de undersøkte tekstutdragene i avhandlingen ikke alltid preges av *god* henvisningsskikk, kan de allikevel være *akseptable*, og i noen tilfeller helt *uproblematisk*, og av den grunn ikke kunne karakteriseres som plagierende (rektors uth.). I stedet for et dikotomt skille som innebærer at all henvisningsskikk som ikke er god bør regnes som plagiat, legger Flertallet med andre ord til grunn at den kan være akseptabel. I den forbindelse legger Flertallet stor vekt på om henvisningsteknikken var akseptert innen fagområdet på det tidspunktet avhandlingen ble skrevet.

Rektor vil i dette spørsmålet i all hovedsak slutte seg til Flertallets synspunkter. Rektor er enig i at det er ønskelig å tette igjen den typen avvik fra god henvisningsskikk som granskningen har vist eksempler på. Sidehenvisninger, men også anførselstegn og avsnittsinnrykk kunne med fordel vært brukt mer i enkelte sammenhenger. Samtidig mener rektor at slike brudd på "best practice" ikke nødvendigvis tilsier at praksisen er så uakseptabel av den bør dømmes for plagiat. Valg av henvisningsform krever betydelig skjønn, og det synes urimelig uten videre å dømme diskutabel skjønnsutøvelse for noe så alvorlig som plagiat.

For det første er ikke kriteriene for god henvisningsskikk entydig definerte. Normene for god henvisningsskikk varierer mellom fag. Et moment i kritikken av avhandlingen er som nevnt at den nøyer seg med én litteraturhenvisning til en forfatter det trekkes veksler på i flere påfølgende setninger og avsnitt. Imidlertid vil relevansen av denne kritikken måtte variere med både avsnittets størrelse, og hvor nær litteraturreferansen er plassert i forhold til de setninger som bygger på kilden. En referanse etter hver setning i avsnittet vil fortone seg overflødig, og gjøre stoffet mindre oversiktlig for leseren.

For det andre påpeker NESH 2005, punkt 29, at normer for kildeangivelse og sitatpraksis varierer fagene imellom. Flertallet refererer til avhandlingens veileder, som hevder at det å referere til en kilde et sted i teksten, og så bruke kilden senere innen samme tematikk, var en referanseteknikk som ofte ble brukt innen avhandlingens fagområde på den tiden avhandlingen ble skrevet. Dette poenget styrkes av at avhandlingens henvisningsskikk ikke ble kritisert under den offisielle disputasen. Opponentene var godt kjent med fagområdet, og hadde heller ikke bindinger til det faglige nærmiljøet avhandlingen var skrevet innenfor. De burde derfor ha gode forutsetninger for å ha kunnet kritisere utilatelig kildebruk, slik formålet med en offentlig disputas er.

Mindretallet antyder at den henvisningsskikk som benyttes i avhandlingen ikke var typisk for avhandlingens fagområde generelt, men var mer avgrenset til en bestemt del av fagmiljøet på BI. Samtidig skriver imidlertid mindretallet at "Det er lett å fastslå at det innenfor en del fagområder, særlig samfunnsvitenskapelige, er vanlig å holde seg til generelle kildehenvisninger, også når man tar

opp mer avgrensede temaer" (orig. uth.). En praksis uten presise referanser til forfatter, sidetall og sitater er dermed i følge mindretallet vanlig i samfunnsvitenskapelige fagområder også utenfor BI.

For det tredje: Flertallet legger stor vekt på om en henvisningsskikk er godtatt i fagmiljøet. Det at en henvisningsskikk aksepteres av mange gjør den imidlertid ikke automatisk akseptabel. Det virker imidlertid lite sannsynlig at en praksis som har utartet til å fortjene betegnelsen plagiat skal få anledning til å feste seg. Til det er innslaget av institusjonalisert kollegial kritikk i form av fagfelleverderte tidsskrifter, konferanser og offentlige disputaser for rotfestet. Så lenge fagmiljøet ikke lukker seg mot slike arenaer, noe lite tyder på var tilfellet for det fagmiljøet avhandlingen ble skrevet innenfor, er det heller ikke sannsynlig at plagiering er blitt allment akseptert i miljøet.

Samlet sett innebærer dette etter rektors vurdering at det ikke er etablert bevisovervekt for at henvisningsskikken i powerpoint – presentasjon og avhandlingen er uakseptabel. At henvisningsskikken kanskje ikke alltid er i henhold til "best practice" ut fra dagens standarder er en annen sak som jeg vil komme tilbake til avslutningsvis.

Forsett

En vesentlig del av kritikken mot doktoravhandlingens henvisningsteknikk er som nevnt at den nøyer seg med å henvise til forfatter og årstall, og ikke refererer til bestemte sider, avsnitt eller kapitler. Over er det konkludert med at dette ut fra omstendighetene er om ikke god, så akseptabel henvisningsskikk. Men gitt at man i stedet vurderte henvisningsskikken som plagiat slik Mindretallet gjør, må det allikevel avklares om handlingen var begått forsettlig eller grovt uaktsomt før plagiering kan slås endelig fast.

Forskningsetikklovens §5, annet ledd, definerer vitenskapelig uredelighet, inklusive plagiering, som brudd med god vitenskapelig praksis som er *begått forsettlig eller grovt uaktsomt* (rektors uth.). I kommentarene til denne definisjonen heter det i Ot. Prp. Nr 58 (2005-2006) punkt 13:

" For at en handling skal falle innunder definisjonen må utvalget (les: Nasjonalt utvalg for gransking av redelighet i forskning) sannsynliggjøre at handlingen har foregått med forsett eller som følge av grov uaktsomhet. For at kravet om forsettlig opptreden skal være oppfylt, må det finnes bevisst at forskeren har hatt som hensikt å bevisst villede eller forlede. ... Departementet mener at utvalget bør være svært restriktivt med å slå fast uredelighet i tilfeller der det kan være tvil om handlingen ligger innenfor kravet til forsett eller grov uaktsomhet" (sitert etter flertallets innstilling, s. 12)

Det at forfatter og årstall i det hele tatt er oppgitt, dokumenterer kjennskap til den relevante faglitteraturen. Dermed er det lite sannsynlig at det foreligger grov uaktsomhet i betydningen neglisjering av andre forskeres arbeider. Dersom siktemålet hadde vært å bevisst villede eller forlede, og derved handle med forsett, ville det mest naturlige vært å utelate referanse til det aktuelle arbeidet overhodet, og derved forsøkt å skjule teksten som ble kopiert. Mindretallet er inne på det samme når han skriver:

" _____ ser i hovedsak ut til å være enig i beskrivelsen av de faktiske forhold, om at vi har å gjøre med mer eller mindre direkte avskrifter fra andre forfattere. Det at den anklagede er enige i den beskrivende delen av plagiatpåstandene, er etter min erfaring *svært uvanlig*. Henvisningen til kilder viser i _____ at _____ ikke har hatt en intensjon om å føre lesere bak lyset! _____ vurderer slik avskrift som vanlig og legitim, som god skikk. Dette kan underbygge et synspunkt om at _____ er i god tro og handler i tråd med den opplæring _____ har fått og den praksis _____ observerer i sitt fagmiljø". (mindretallets innstilling, s. 15, orig. uth.)

På denne bakgrunn er det rektors vurdering at det ikke er ført bevis for at avhandlingen er skrevet for forsettlig eller grovt uaktsomt å plagiere andres tekst.

Konklusjon

Det virker rimelig å dele konklusjonen om varselet i to punkter:

- Er det etablert bevisovervekt for at det foreligger plagiat i powerpoint-presentasjonen og de syv innleverte avsnittene doktorgradsavhandlingen?
- Har granskingen avdekket et behov for å gjøre henvisningsskikken i BIs fagmiljøer mer i tråd med kravene til "best practice" og god skikk?

Påstandene om plagiat i _____ powerpoint-presentasjon og doktorgrad

BIs regler for behandling av enkeltsaker knyttet til vitenskapelig uredelighet krever klar sannsynlighetsovervekt for at plagiat skal anses som bevist. Dette er også i tråd med tilnærmingen som anvendes av de nasjonale forskningsetiske komiteer. Således skriver sekretariatsleder for Granskingsutvalget for redelighet i forskning:

"En anklage om å ha begått vitenskapelig uredelighet er i seg selv alvorlig. En påtale om at fusk faktisk er konstatert, vil ha vidtgående og kanskje livsvarige konsekvenser for den eller de berørte forskere. Derfor må beviskravet nødvendigvis være stort. Man bør være svært restriktiv med å slå fast uredelighet i tilfeller der det kan være tvil.

Påstandene i varselet om mulig plagiat i _____ arbeider er, med utgangspunkt i flertallets og mindretallets granskingsrapporter, vurdert ut fra tre kriterier:

- Tekstsammenfall
- God henvisningsskikk
- Forsett og grov uaktsomhet

Diskusjonen har etter rektors vurdering ikke skapt noen bevisovervekt, og denne er i alle fall ikke klar, til støtte for påstandene om plagiat langs noen av disse tre kriteriene.

Rektor har derfor besluttet følgende:

Resultatene fra BIs forskningsetiske utvalgs granskning av _____ arbeider har ikke gitt støtte til påstandene om plagiat. _____ har derfor fortsatt BIs fulle tillit _____ . Det forventes at samtlige medarbeidere på BI opptrer i henhold til dette.

_____, varslerne, medlemmer av Forskningsetisk utvalg, leder av BIs styre, og _____ overordnede, informeres om beslutningen.

Henvisningsskikken i BIs fagmiljøer

Forskningsetisk utvalgs granskning _____ har flere steder påpekt et skille mellom akseptabel og god henvisningsskikk. Det gjelder både i flertallets, og særlig i mindretallets innstilling. Begge innstillingene legger også vekt på at den henvisningsskikken som praktiseres var vanlig i det aktuelle fagmiljøet på den tiden avhandlingen ble skrevet. Mindretallet skriver:

"En nærliggende tolkning av _____ henvisningsskikk er ... at den indikerer manglende opplæring i vanlig forskningsetikk, samt institusjonalisert dårlig henvisningsskikk i deler av miljøet. Denne ene saken kan altså tyde på institusjonelle problemer og utfordringer i et eller flere miljøer på BI" (orig. uth.)

Verken flertallet eller mindretallet har tilveiebrakt systematisk informasjon om hva som kjennetegner henvisningsskikken i BIs fagmiljøer i dag, Rektor ønsker ikke å gå god for mindretallets karakteristikkk av deler av BIs fagmiljø. Allikevel virker det rimelig å følge dette temaet nærmere opp, om ikke annet så for å minimere sjansene for at det skal oppstå nye påstander om plagiering i fremtiden.

Som en følge av de undersøkelser varselet har avstedkommet vil Rektor derfor ta initiativ til en prosess i BIs ulike fagmiljøer om god henvisningsskikk. En slik prosess må ta hensyn til at normene for sitatpraksis og henvisninger varierer fagene imellom. Et av flere utgangspunkt for en diskusjon om dette kan være NESH 2005.

En slik dialog må gjennomføres i og av fagmiljøene. Det er disse som kan tilpasse normene for god henvisningsskikk til sitt fags særegenheter, og sørge for kollegiale omgangsformer som opprettholder normene. Kritikk for avvik fra god henvisningsskikk bør ivaretas gjennom institusjonaliserte arenaer for kollegial kritikk, blant annet doktordisputaser, fagfellevurdering i tidsskrifter, konferanser og seminarer. Flertallet i Forskningsetisk utvalg er inne på dette når de skriver at de ikke ønsker...

"...at Utvalget skal være et organ som i ettertid skal kunne overprøve henvisningsteknikken i godkjente doktoravhandlinger (PhD-avhandlinger). Eventuell kritikk for avvik fra god henvisningsskikk i en doktoravhandling hører typisk gjemm i bedømmelsen, herunder på disputasen, og ikke i en vurdering som Forskningsetisk utvalg kanskje må foreta flere år etter at doktoravhandlingen ble godtatt" (Flertallet, s. 5)

Rektor har derfor besluttet følgende:

Rektor tar initiativ til en bevisstgjøring og dialog i BIs fagmiljø om forskningsetiske spørsmål, og med spesiell vekt på god henvisningsskikk. Dialogen skal respektere normer for kollegial faglig kritikk og opptreden.

Videre behandling

_____ , BIs forskningsetiske utvalg, prorektor, viserektor, Direktør HR og BIs styreleder informeres om utfallet av rektors behandling av varselet.

BIs styre, Kollegiet, rektors ledergruppe og faglige instanser for øvrig orienteres om de forskningsetiske temaene som har vært belyst i saken, men på en anonymisert måte, og uten at de knyttes spesifikt til varslingen. Formen på orienteringen vil bli tilpasset at formålet er å få til en debatt og bevisstgjøring i BIs fagmiljøer om normer for forskningsetikk generelt, og henvisningsskikk spesielt.